

Udalerri euskaldunek atzera, erdaldunek aurrera

OGIAREN MUTUR BATEAN udalerri euskaldunenak eta beste muturrean erdaldunenak. Sagua bi koskorak jaten ari da.

Iñaki Iurrebasok UEMAko udalerrien 30 urteko bilakaera soziolinguistikoa azaldu berri du *Lurralde eta Hizkuntza, Tresnak eta Erronkak II* jardunaldietan. Udalerrietako euskara gaitasuna, lehen hizkuntza eta etxeko erabilera datuak xehatu ditu. Euskarak atzera egin du, hiru aldagaiak kontuan hartzen baditugu, eta batik bat azken hamar urteotan. Iurrebasoren hitzak erabiliz, “udalerri euskaldunak, gaur egun ez dira hain euskaldunak, erdararen tokia ez da marjinala”.

Beste muturra ere higitzen doa, udalerri erdaldunenetan gero eta euskara hiztun proportzio altuagoa dago.

Beraz, udalerri erdaldunetan euskara indarra hartzen ari da, eta euskaldunetan aldiz, galtzen.

Bi ogi koskorrek desagertzeko bidea hartua dute, hau da, konbergentziarako joera nabaria da. Koskor baten galera pozgarria da, gune erdaldunena euskalduntzen ari da. Alabaina, horren ordainetan ogiaren beste koskorra galdu beste erremediorik ez ote dago? Biztanle kopuruari erreparatzen badiogu, udalerri erdaldunek osatzen duten multzoan bizi da jende gehien. Udalerri euskaldunetako herritar kopurua apalagoa da. Aldiz, udalerri euskaldunak, arnasgunetzat hartuak dira, euskararen gotorleku, bihotz. Gune horien galera kualitatiboki neurtzekoa ere bada.

Ogiaren metaforak EAerako bezala Nafarroarako balio du. Argitaratu berri den mapa soziolinguistikoaren arabera, han ere bi koskorak ahitzen ari dira. Gakoetako bat mutur horietako baten galera-abiada apaltzea litzateke.

Eneko Barberenak Nafarroako inkesta soziolinguistikoaren emaitzez Barberenea blogean esanak:

“Gaur egun amaitua dugu konpartimentazio hau, dena da bi hizkuntzena nolabait esatearren, baina esaterako guk justizian aurreratu duguna baino askoz gehiago aurreratu du gaztekerak etxean edota lagunartean. Hau da sehaskaren galera, Iruñean aurreratu duguna baino gehiago galdu dugu Nafarroa iparraldeko herrietan datuei dagokionean.

(...) Hitztun naturalek hizkuntza ‘jatortasunari’ egiten dioten ekarpena gutxietsi gabe, bada hor eztabaidarako gairik, gaur Mikel Aramendik Euskadi Irratian esan duen bezala euskararen norgehiagoka ez da landa eremuko, hiri eremuko baizik.

Euskaldun kontziente eta motibatua dira borroka horren bihotz eta motore XXI. mendean non inor ez den euskal elebakar. Horregatik gure lana euskal hitzunik ibilbide kulturala ere egin dezaten bermatzea da eta bereziki, hizkuntzara hurbildu direnei ibilbide naturala egiteko abaguneak eskaintzea”.

EKONOMIAREN TALAIAN • TERMOMETROA

Amiantoa, hiltzaile isil hori

Amiantoa, asbestoa ere deituriko mineral kantzerigenoa, enpresa eta etxebizitzetan erabili izan da –oraindik zenbait tokitan erabiltzen da– eta hiltzaile isila izaten ari da, batez ere hura arnastuz biriketako minbizia sortzen duelako. Osasunaren Mundu Erakundearen arabera, urtean 107.000 pertsona hiltzen dira amiantoa arnasteagatik. 125 milioi langile inguruk mineral hiltzaile horrek kaltetzeko arriskua dute. 2030 urtera arte aurreikusten da 300.000 pertsona hilko direla Europar Batasunean.

Euskal Herria ez dago isolaturik. Amiantoa erabili izan den 175 enpresa daude. 2008tik Hego Euskal Herrian erregistraturiko datuak ditugu: 150 langile-ohi hil dira dagoeneko. Aurtengo urtarrilean bost lagun hil dira: CAF enpresan lan egindako bi eta Astilleros Españoles, Industrias Químicas del Uruma eta Kaefer Bizkaian lan egindako bana. CAFeko langileek ordubeteko geldialdia egin zuten joan den astean, hildako lankideak oroitzeko. Beasaingo lantegian jadanik 25 pertsona hil dira eta Irun eta Zarago-

zako lantegietakoak batuz 60 dira amiantoak CAFen hildako langile ohiak.

Euskadiko Amiantoaren Biktimen Elkartearen eta sindikatuen lanari esker, ahanzturatik erreskatatu dituzte biktima horiek. Euren senideek zailtasun handiak dituzte askotan Osakidetzak ez duelako onartzen laneko gaixotasuna denik. Eta enpresatan ere euren eskubidea diren kalte-ordainak jasotzeko oztopo ugari izaten dituzte. Auzitegiatar jo behar izaten dute biktimok; tramitazio geldoa eta efikaziarik gabekoa. Hori saihestu zatekeen administrazioak onartuko balu konpentsazio-funts bat osatzea, Europako beste herrialde batzuetan egiten den bezala. Bankuak kiebratik erreskatatzeko arazorik ez badago –60.000 milioi euro eman dizkiote Bankiari–, zergatik ez dira amiantoak hildako langileak “erreskatatzen” euren senideei indemnizazioak emanez?

Juan Mari Arregi